

EKONOMİDE TOPARLANMA YAVAŞ GERÇEKLEŞİYOR

Ahmet YETİM

Küresel kriz, ekonomimize, yavaşlayan büyüme, özel sektörün yüksek dış finansman ihtiyacı, gerileyen üretim ve dış ticaret ile artan işsizlik olarak yansdı. Ekonomiye maliyeti milyarlarca Doları buldu.

Şimdi sıra toparlanmanın nasıl ve ne zaman başlayacağına geldi.

Ocak-Şubat-Mart aylarında dip noktası yaşanan krizde en kötünün geride kaldığı görülüyor.

Ancak iyileşmenin orta vadeli ve sancılı geçeceği görülmekte.

Çünkü mali sektörde başlayan toparlanma, reel sektör ve tüketim cephesine yansımada.

Kaldı ki IMF'nin Dünya Ekonomik Görünüm Raporunda, ekonominin yüzde 6,5 oranında küçüleceği, 2010'da ise yüzde 3,7'lik büyüme sağlanacağı belirtiliyor.

Bu çerçevede yılsonuna doğru pozitif yönlü hareketler birer ikişer artmaya başladı.

Sanayi üretim endeksi, kapasite kullanım oranları, tüketici güven endeksi ve beklenti anketleri beklenen ölçüde olmasa da kötü de değil.

Ekonomide ilk çeyrek küçülme rakamı yüzde 14,3 iken ikinci çeyrekte yüzde 7,0'a, üçüncü çeyrekte yüzde 3,3' düştü.

İşsizlik oranları, Mart ayında yüzde 16,8 ile pik yaptıktan sonra Eylül ayında yüzde 13,8'e geriledi.

İstihdam kapasitesi yüksek sanayi sektörlerinin işçi çıkarmaya mola verdiklerini, hatta yeni istihdam olanakları yaratmaya başladıklarını görüyoruz. Yatırım iklimi yeniden oluşmaya başlıyor.

Döviz fiyatları istikrarını koruyor.

Merkez Bankası, faizleri 19 Kasım 2008'den beri yaptığı 14 toplantıda 13 kez indirerek yüzde 16,75'ten 6,50'ye kadar düşürdü.

İşaretler umut veriyor ancak durgunluktan tam anlamıyla çıktığımızı söylememiz için ekonomideki işaretler yeterli değil.

Çünkü artan bütçe açığımız, daralan dış ticaretimiz ve negatif büyümeden pozitif büyümeye geçemeyen sanayi üretimimiz temkinli iyimserlik gerektiriyor.

2009'un ilk on ayındaki ihracat 83.214 milyon doları buldu. İthalat ise 112.849 milyon dolar oldu.

Bu kadar daralmaya karşın yılsonunda ihracatta 100 milyar doları bulacağımızı umuyoruz.

Bu durumda ithalatın ihracatı karşılama oranı da yükselmiştir. 2008 yılının ilk on ayında 64,4 olan oran, bu yıl aynı dönemde yüzde 73,7'ye çıkmıştır.

Bu tablo büyümenin motoru olan dış ticaretin teklediğini, dolayısıyla ihracata dayalı büyüme modelinin revize edilmesi gerektiğini anlatıyor.

Tablonun olumlu tarafı ise cari açığın düşüyor olması.

2009'un ilk on ayında cari açık 11.4 milyar dolara geriledi.

Geçen yılın Ocak-Ekim döneminde 38.3 milyar dolar açık veren cari denge bu yılın aynı döneminde 7.9 milyar dolar açık verdi.

Bu yıl ilk kez cari açık finansmanı sorun olmaktan çıkacak görünüyor.

Üretimin canlanması için dış talebin en kısa sürede devreye girmesi gerekiyor.

Çünkü sanayi üretimi ve kapasite kullanımı performansı bu yıl çok düşük.

Bunda yüzde 50'yi aşan oranda dış talep, yüzde 30 civarındaki iç talep yetersizliğinin katkısı önemli bir etken.

Eylül ayı kapasite kullanım oranı yüzde 70,1 düzeyinde gerçekleşirken yıllık bazda 9,7 puan azaldı.

Aylık bazda ise Ağustos ayından Eylül ayına 0,4 puan artarken sanayi üretimi Eylül'de yüzde 8.6, imalat sanayi üretimi yüzde 9.3 daraldı.

İmalat Sanayi üretiminde bir yıllık düşüş ise yüzde 16,2'ye çıktı.

Üretim düşüşü; diğer sektörlerin de küçülmesi, vergi ve istihdam kaybı, ihracat gerilemesi ve yeni yatırımlarda duraklamayı getiriyor.

Alt sektörler bazında motorlu taşıtlardaki yüzde 40,2'lik küçülme yanı sıra dayanıklı tüketim malı hariç tüm sektörlerde gerileme var.

Bu da sanayinin durgunluktan çıkmakta zorlandığına işaret ediyor.

Daha önce uygulandığı gibi sektörler bazında ÖTV benzeri yeni teşviklere ihtiyaç var.

Ayrıca elektrik, su, doğalgaz, istihdam vergisinin düşürülmesi gibi üretim maliyetlerini düşürecek teşvikler ile genel vergi oranlarını düşürecek tedbirler uygulanmalı.

Ancak bütçe açığında yüzde 500 civarında gerçekleşmesi beklenen büyük artış nedeniyle maliyet düşürücü değil vergi oranlarını arttırıcı oynamalar yapılabilir.

Bu yıl iki yakası bir araya gelmeyen bütçede, ilk 9 ayda 40.8 milyar lira açık var ve yıl sonunda da 60-70 milyara çıkacak.

Ancak bu açığı kapatmak amacıyla maliyet yükseltici yeni vergiler pek çok firmayı nefessiz bırakabilir.

Vergi oranlarının yüzde 5-6 olan enflasyonun 5-6 katı arttırılması gündemde.

- ✚ Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) gelirinde yüzde 31.6,
- ✚ İthalde Alınan KDV gelirinde yüzde 23.9,
- ✚ Dahilde Alınan KDV gelirinde yüzde 19.0 artış bekleniyor.

Özellikle ÖTV'nin yükseltilmesiyle petrol ve doğalgaz ürünleri, içki ve tütün, motorlu taşıt ve beyaz eşya sektörü daha zor günler geçirecek.

Akaryakıt ve doğalgaz tüketimi yüzde 30'un üzerinde artmayacağına göre, 2010 yılında, akaryakıt ÖTV'sine belli aralıklarla yaklaşık yüzde 30 civarında zam yapılacaktır.

Dahilde Alınan KDV'de yüzde 19, ithalde Alınan KDV'de de yüzde 23,7 artış hedefleniyor.

KDV'lerdeki artış oranına baktığımızda, 2010 yılında KDV'deki genel oranın yüzde 18'den 19'a yükseltileceğini tahmin ediyoruz.

Vergi oran yüksekliği yanı sıra, yatırım ve istihdam artışının önündeki en önemli engellerden birini oluşturan vergi ve SSK primi yükünün ağırlığı, son yıllarda işsizliğin ve kayıtdışı ekonominin artış nedeni olarak göze çarpıyor.

Bugün toplam vergi yükü 2002 yılındaki yüzde 22,3 puanın oldukça üzerinde ve yüzde 24,9 - 25,0 civarında.

Vergi sisteminde köklü değişiklik için tam zamanı.

Vergiyi tabana yayacak, mükellefiyeti genişletecek, oranları azaltacak ve kayıtdışını bitirecek bir vergi reformu yapılmalı. Yeni vergi yükleme yerine ödeme kolaylığı getirilmelidir.

Ekonominin yeniden gelişme rotasına dönmesi için orta ve uzun vadeli tutarlı stratejiler geliştirip, mikro politikalarla uyumlaştırılmalı.

Ekonomiye taze kaynak sağlamak amacıyla çıkarılan “Varlık Barışı” yasası ile yurt dışındaki parasını yüzde 2 vergi ödeyerek Türkiye’ye getirecek olanlara kolaylık sağlanmalı, yasanın aksayan yönleri düzeltilmeli.

Çözüm; yeni bir yasa çıkartılıp, 2008 yılı da incelenmeyecek yıllara dahil edilmeli.

Ayrıca IMF ile yapacağımız bir anlaşma da, yabancı yatırımların hızla artması yönünde, ek bir iyileşme sağlayabilir.

Bu da özel sektörün daha bol kaynak sağlaması anlamına gelecektir.

Ekonominin bir an önce ayağa kalkması için kamu ve özel sektör entegre çalışmalı, makro ve mikro politikalar uyumlaştırılmalıdır.

Aksi takdirde ekonominin pek çok kesimi büyüme sürecinde varlık içinde yokluk çekecek, bundan da ekonomimiz olumsuz etkilenecektir.